

Obsah

Obsah.....	1
Úvod.....	2
Koncept a metodologie řešení.....	3
I./ Výzkum na krajské úrovni.....	3
II./Výběr obcí s rozšířenou působností pro dotazování.....	4
III./Výběr konkrétních respondentů v OSRP, sběr informací.....	4
Tab. 1:Přehled respondentů.....	5
IV./Analýza zjištěných informací.....	6
Analytický rozbor výsledků.....	7
1. Hlavní výstupy z šetření na krajské úrovni.....	7
1.1. EVVO z pohledu krajů – studium koncepcí.....	7
1.2. EVVO z pohledu krajů –analýza odpovědí.....	7
2. Obecné závěry z terénního šetření v obcích.....	9
Tab. 2:Hodnocení aktivity obcí.....	10
3. Rozbor jednotlivých témat.....	11
3.2. Koncepční dokumenty, systematická činnost, plánování.....	11
3.3. Environmentální vzdělávání úředníků.....	12
Tab. 3:Environmentální vzdělávání úředníků.....	13
3.4. Zavádění ekologicky šetrného provozu úřadu.....	13
Tab. 4:Ekologicky šetrný provoz úřadu.....	13
3.5. Personální pokrytí EVVO/MA21.....	14
Tab. 5:Personální pokrytí EVVO/MA21.....	15
3.6. Financování EVVO.....	15
Tab. 6:Financování EVVO.....	16
Tab. 7: Financování EVVO –rozpočet obce.....	16
3.7. Strukturální fondy.....	16
Tab. 8:Strukturální fondy.....	17
3.8. Činnost MÚ.....	18
Tab. 9:Činnost městských úřadů a magistrátů.....	19
Tab. 10: Činnost městských úřadů a magistrátů v souvislosti s odpady.....	19
3.9. Spolupráce se subjekty činnými v oblasti EVVO.....	20
Tab. 11: Spolupráce se subjekty činnými v oblasti EVVO.....	21
3.10. Zájem obyvatelstva.....	22
Tab. 12: Zájem obyvatelstva o životní prostředí.....	22
3.11. Kontroverzní témata v oblasti životního prostředí.....	23
Tab. 13: Kontroverzní témata.....	23
3.12. Celkové hodnocení z pohledu respondentů.....	24
Tab. 14:Hodnocení situace z pohledu respondentů.....	25
4. Výsledky analýzy - shrnutí.....	26
4.1. Faktory ovlivňující situaci v obci.....	26
4.2. Komentář k faktorům.....	27
4.3. Hlavní výstupy.....	27
4.4. Doporučení.....	28
Příloha č. 1.....	30
Příloha č. 2.....	31

Úvod

„Stav naplňování Státního programu EVVO ve veřejné správě, se zaměřením na obce s rozšířenou působností“

Závěrečná zpráva

Hlavním cílem projektu je zmapování stavu naplňování Státního programu EVVO ve veřejné správě, s důrazem na aktivity v obcích s rozšířenou působností ve 2. polovině roku 2005. Předmětem zkoumání byla i krajská úroveň, respektive pohled krajských úřadů na fungování vztahu kraj-obec v oblasti naplňování EVVO.

Všechny krajské úřady jsme oslovili formou souboru otázek v elektronické podobě, Magistrát hlavního města Prahy jsme navštívili osobně. Pomocí výzkumu v terénu (dotazování respondentů – pracovníků městských úřadů a magistrátů) jsme se seznámili se stávající situací na vzorku 51 obcí s rozšířenou působností, což představuje ¼ celkového počtu těchto obcí¹, které jsou v podstatě nástupci okresních úřadů.

Z uvedeného vyplývá, že výzkum poskytuje výsledky indikativní, nikoli reprezentativní povahy. Uváděné dílčí závěry popisují především tendenci daného jevu a je možné je považovat za zdroj možné inspirace. Popis současného stavu považujeme za možný podklad pro hodnocení účinnosti projektů environmentálního charakteru financovaných ze strukturálních fondů EU.

---

¹ Tento počet byl stanoven po dohodě s MŽP ČR na základě disponibilního času a finančních prostředků.

Koncept a metodologie řešení

Koncept řešení předložený jako součást nabídky obsahuje čtyři základní kroky:

- I. Výzkum na krajské úrovni²
- II. Výběr obcí s rozšířenou působností pro dotazování
- III. Výběr konkrétních respondentů v obcích, sběr dat
- IV. Analýza a tvorba závěrečné zprávy

I./ Výzkum na krajské úrovni

Cíl:

Zjištění naplňování Státního programu EVVO v obcích s rozšířenou působností (dále jen OSRP) z pohledu krajských úřadů a Magistrátu hl. m. Prahy.

Postup:

1. **Aktualizace a doplnění databáze kontaktů** na zaměstnance krajských úřadů a další osoby (např. zástupce neziskových organizací) zodpovědné za EVVO poskytnuté pracovníky MŽP ČR.
2. **Výzkum od stolu** za využití krajských koncepcí EVVO, případně Akčních plánů, pokud byly samostatnými dokumenty, a dále se zaměřením na oblast veřejné správy. Sledovány byly rovněž webové stránky jednotlivých krajů se zaměřením na specifické informace k EVVO, respektive životnímu prostředí.
3. **Formulace pěti základních okruhů otázek** pro pracovníky krajských úřadů:
  - Důsledky zrušení okresních úřadů pro EVVO
  - Praktická role kraje při naplňování koncepce EVVO
  - Vztah kraj – obce s rozšířenou působností
  - Přehled kraje o situaci v obcích s rozšířenou působností
  - Hodnocení naplňování EVVO v kraji
4. Telefonické kontaktování pracovníků krajských úřadů a MHMP – respondentů, **zaslání okruhu otázek elektronicky**. V případě MHMP se v souladu se smlouvou uskutečnilo osobní setkání a byl proveden **polostandardizovaný rozhovor**.
5. Následné shromažďování odpovědí získaných elektronicky nebo telefonem a jejich **vyhodnocení**.

² Výzkum na krajské úrovni jsme provedli především proto, abychom získali komplexnější pohled na téma EVVO. Situace na krajské úrovni však není předmětem zadaného výzkumu.

Souhrnně můžeme konstatovat, že pracovníci krajských úřadů odpovídali ochotně a včas, k čemuž bezpochyby přispěl i fakt, že je pracovníci MŽP ČR o plánovaném šetření předem informovali. Odpovědi se tak podařilo získat ze všech krajů ČR.

II./Výběr obcí s rozšířenou působností pro dotazování

Cíl:

Oslovení čtvrtiny obcí s rozšířenou působností

Postup:

1. Rozdělení všech OSRP do skupin podle NUTS IV.
2. Úsudkový výběr čtyř NUTS IV v každém kraji. Kritériem pro výběr byla např.:
  - existence či bezprostřední blízkost chráněných území či národního parku,
  - existence kontroverzního tématu v oblasti životního prostředí,
  - existence aktuálního problému týkajícího se životního prostředí.
3. Náhodný výběr jedné OSRP v rámci každého vybraného NUTS IV. Výsledek výběru:
  - 51 OSRP, tj. ve všech krajích po čtyřech, s výjimkou Karlovarského kraje, kde jsou pouze tři NUTS IV;
  - některé z vybraných OSRP mají zároveň status krajského města;
  - zhruba jedna pětina vybraných obcí je zapojena v Národní síti zdravých měst nebo se přihlásila k Místní Agendě 21, případně obojí.

III./Výběr konkrétních respondentů v OSRP, sběr informací

Cíl:

Zjistit informace od profesionálních úředníků vybraných obcí, v jejichž kompetenci EVVO potenciálně je.

Postup:

1. Vytvoření databáze kontaktů na vedoucí pracovníky odborů životního prostředí ve vybraných OSRP.
2. Příprava okruhů otázek určených pracovníkům obecních úřadů.
3. Úprava okruhů otázek pro potřeby MŽP ČR v rámci prvního kontrolního dne
4. Příprava, plánování a sjednávání schůzek .
5. Realizace rozhovorů.

Sběr informací v obcích s rozšířenou působností

Šetření postupně proběhlo v 51 OSRP ve všech krajích ČR, nichž 22 mělo v minulosti status okresního města. V jednom případě bylo odmítnuto osobní setkání s odůvodněním, že na EVVO není vyčleněn pracovník ani finance, a že tudíž není o čem hovořit. Tuto vybranou obec jsme tedy nahradili jinou (při zachování zvoleného okresu), a dodrželi tak počet provedených rozhovorů.

Ve všech ostatních případech sjednávání schůzky se nevyskytl žádný problém. Vedoucí pracovníci odborů životního prostředí ochotně souhlasili se schůzkou, případně odkázali na kolegu/kolegyni s kompetencí v oblasti EVVO, se kterým jsme se následně dohodli. Ve čtyřech případech se rozhovoru zúčastnily i osoby mimo městský úřad či magistrát.

Tab. 1: Přehled respondentů

Respondenti	Počet případů
Vedoucí OŽP	29
Pracovník OŽP	5
Vedoucí OŽP + 1 pracovník	6
Vedoucí OŽP + 2 pracovníci	3
Vedoucí OŽP + místostarostka	1
Vedoucí OŽP + zástupce NNO	1
Vedoucí OŽP + pracovník + místostarosta + zástupce NNO	1
Vedoucí OŽP + 1 pracovník + 2 zástupci NNO	1
Vedoucí OŽP + 2 pracovníci + zástupce tech. služeb	1
Ekolog města	1
Koordinátor zdravého města	1
Starosta	1

Informace jsme zjišťovali pomocí polostandardizovaného rozhovoru. Podstatou takového typu rozhovoru jsou otevřené otázky umožňující respondentovi poskytnout obsáhlejší odpověď. Zároveň tento model umožňuje tazateli klást doplňující otázky v závislosti na aktuální potřebě. Respondentům byla zaručena anonymita jejich vyjádření.

Okruhy sledovaných témat:

- Znalost pojmů EVVO/MA21
- Existence koncepčních dokumentů v oblasti environmentálního vzdělávání, respektive životního prostředí
- Možnosti environmentálního vzdělávání pro úředníky
- Ekologický provoz úřadu

- Personální pokrytí EVVO/MA21
- Finance na EVVO/MA21
- Využití strukturálních fondů v oblasti EVVO/životního prostředí
- Aktivity městských úřadů a magistrátů v oblasti EVVO
- Spolupráce s dalšími subjekty činnými na poli EVVO
- Zájem obyvatelstva o životní prostředí a jeho ochranu
- Kontroverzní témata
- Hodnocení naplňování EVVO v dané obci z pohledu respondentů

Délka rozhovoru závisela na aktivitách dané obce v rámci naplňování EVVO. S „aktivními“ obcemi trval rozhovor zhruba 45 minut až 1 hodinu. Dalším faktorem majícím vliv na délku rozhovoru byl počet přítomných respondentů. V obcích, které se environmentálnímu vzdělávání věnují v omezené míře případně vůbec ne, probíhal rozhovor zhruba 30 minut.

V mnoha případech měli respondenti obavu, že nebudou mít o čem hovořit. Tato obava se však většinou ukázala jako lichá. K tomu pravděpodobně velmi přispěl osobní kontakt s nimi (respondenti nemuseli vyplňovat dotazník) a fakt, že tazatelem byl nezaujatý, nestátní subjekt. Celkově se všichni respondenti snažili co nejlépe odpovídat, mnozí (téměř jedna polovina) nám dali k dispozici materiály vydávané danými obecními, respektive městskými úřady³. Respondenti rovněž projevíli zájem o zpětnou vazbu týkající se provedení šetření a jeho výsledků. Téma stavu a perspektiv EVVO tedy vyvolává v převaze zájem.

Terénní šetření probíhalo v období od 15. srpna do 6. října 2005.

IV./Analýza zjištěných informací

Třídění informací

Již v průběhu terénního šetření jsme zahájili třídění informací, a to konkrétně formou tabulek, ve kterých jsme v návaznosti na jednotlivé kruhy otázek shrnuli nejdůležitější okruhy poznatků.

---

³ Od 20 obcí jsme získali jejich brožury a zpravodaje s informacemi o životním prostředí v obci, brožury a letáky o třídění odpadů, brožury o naučných stezkách, publikace o památných stromech, letáky týkající se soutěží, upoutávky na akce typu Den bez aut, Den Země.

Analytický rozbor výsledků

1. Hlavní výstupy z šetření na krajské úrovni

1.1. EVVO z pohledu krajů – studium koncepcí

V jednotlivých krajských koncepcích jsme se zaměřili především na cílovou skupinu veřejná správa. Přestože koncepce uvádějí, že právě úřady veřejné správy by měly představovat pozitivní příklad pro veřejnost (hovoří se především o ekologicky šetrném provozu budov úřadů), je dalším cílovým skupinám – především dětem, mládeži a pedagogickým a odborným pracovníkům – věnována poměrně větší pozornost.

Jelikož OSRP nemají zákonnou povinnost připravit koncepci EVVO a následně ji realizovat, koncepce se těmito obcím v podstatě nevěnují. Výjimkou je Koncepce EVVO Ústeckého kraje, respektive její příloha č. 3, která se podrobně věnuje obcím s rozšířenou působností.

Často zmiňovaná je změna administrativního členění ČR, tedy de facto zrušení okresů a vznik většího počtu OSRP a z ní plynoucí nedostatek pracovníků pro oblast EVVO.

Z koncepcí vyplývá především potřeba:

- zajistit dostatečné environmentální vzdělávání veřejné správy včetně zastupitelů
- zlepšit komunikaci mezi jednotlivými úrovněmi veřejné správy i komunikaci mezi veřejnou správou a veřejností
- řešit EVVO koncepčně a věnovat pozornost její preventivní složce
- zavést ekologicky šetrný provoz úřadů

1.2. EVVO z pohledu krajů – analýza odpovědí

Z informací získaných dotazováním (e-mailem, telefonicky) vyplynulo, že oproti informacím v krajských koncepcích, nepovažuje většina úředníků KÚ odpovědných za naplňování EVVO zrušení okresů za problém. Někteří dokonce tuto administrativní změnu vítají s tím, že okresy působily poněkud izolovaně, zatímco kraj má vzhledem ke své velikosti možnost postupovat koncepčněji.

Kontakt s obcemi

Co se týče vztahů mezi obcemi s rozšířenou působností (OSRP) a kraje, ve kterém se nacházejí, vyšlo najevo, že pět krajů je v kontaktu, respektive spolupracují se svými obcemi s rozšířenou působností. Další čtyři komunikují s OSRP v omezené míře. Čtyři kraje v kontaktu s OSRP nejsou, v jednom případě však kraj komunikuje s organizacemi zřízenými obcí.

Vzhledem k tomu, že OSRP nemají ze zákona povinnost se EVVO zabývat, kraje nemohou obcím cokoli nařídít, a omezují se tedy na doporučení. Krajští úředníci ve většině případů uvádějí, že obce pouze metodicky vedou a zajišťují jim informace z centrální úrovně. Celkově platí, že záleží na konkrétních osobách v konkrétní obci, zda je aktivní na poli EVVO a zda komunikuje s krajem.

Obce, avšak nejen ony, mají možnost se účastnit grantových programů vypisovaných krajem a získat tak prostředky na konkrétní environmentálně zaměřené projekty. Nelze však říci, že kraje mohou obce pomocí financí významně ovlivňovat. Aktivita jednotlivých obcí opět závisí jen na iniciativě a vůli dané obce.

Postoj obyvatelstva k EVVO

Polovina krajů hodnotí zájem obyvatelstva o EVVO jako významný, ve dvou případech dokonce jako stále narůstající. Čtyři kraje hodnotí zájem obyvatelstva jako průměrný.

Z odpovědí dále vyplývá, že obyvatelstvo má zájem o konkrétní otázky, týkající se např. třídění odpadů, konkrétních environmentálně zaměřených projektů a konkrétních aktivit obce, ve které žijí.

Vzbudit zájem o EVVO u veřejnosti se kraje pokouší především poskytováním informací, tj. téma EVVO je medializováno, kraje se snaží nabízet informace na svých nebo speciálních portálech. K šíření informací se využívají také různé akce zaměřené jak na děti a mládež, tak na veřejnost obecně.

Hodnocení EVVO v kraji

Kraje především kladně hodnotí práci neziskových organizací a spolupráci s nimi. O větší spolupráci s obcemi se snaží jeden z krajů, který plánuje pomocí dotazníkového šetření zjistit potřeby obcí. Kladně jsou hodnoceny i projekty realizované v rámci environmentálních programů krajů.

Jako problém v naplňování EVVO se jeví otázka financí a nedostatečná legislativa v této oblasti související s nejasně vymezenými kompetencemi. Další komplikací představuje fakt, že téma EVVO není prozatím dostatečně populární a není považováno za prestižní. Z tohoto důvodu ho zastihují jiná témata.

Magistrát hlavního města Prahy

Magistrát hlavního města Prahy jsme navštívili osobně. V důsledku organizačních změn vznikl k 1.7.2005 odbor ochrany prostředí (OOP). Vzhledem k tomu, že proběhly i personální změny nebylo doposud možné kontaktovat všechny pracovníky tak, jak jsme měli v plánu.

Hlavní město Praha stejně jako ostatní kraje má koncepci EVVO, která byla schválena v únoru 2005. Stručný výtah z koncepce byl zpracován do podoby brožury „Praha a ekologická výchova“ určené pro pedagogy. V současné době se připravuje verze pro širokou veřejnost.

Hlavní město Praha je v poněkud jiné situaci, než je tomu v případě ostatních krajů ČR.

Oblast Prahy je kompaktnější a spolupráce s městskými částmi je proto jednodušší. MHMP má o jednotlivých městských částech přehled, funguje zde komunikace a městské části spolupracují na psaní výročních zpráv. Podílely se rovněž na formulování krajské koncepce EVVO, kterou nyní pomáhají naplňovat.

Naplňování koncepce EVVO:

- Je teprve na počátku, nebyl ještě určen koordinátor;
- není zajištěna komunikace v rámci MHMP;
- spolupráce MHMP neziskovými organizacemi (např. podávání informací o svých potřebách v oblasti školení);
- probíhá vzdělávání dětí mládeže;
- vzdělávání úředníků zatím neprobíhá.

Přesto lze říci, že Praha je ve srovnání s jinými kraji České republiky stále na úplném počátku aktivit naplňujících EVVO.

2. Obecné závěry z terénního šetření v obcích

Před zahájením výzkumu jsme vycházeli z předpokladu, že nebyly zcela jasně převedeny pravomoci a kompetence z okresních úřadů na obce s rozšířenou působností v rámci administrativní reformy a dále, že obce s rozšířenou působností jsou nyní potenciálně aktivními realizátory - přímými aktéry EVVO. Jak jsme však zjistili během šetření v terénu, problém není v nejasném převedení kompetencí a pravomocí, ale především v tom, že

a) některé menší obce obtížně zvládaly a zvládají nové povinnosti spjaté s jejich novým statutem a nedostatkem kvalifikovaných pracovníků;

b) obce nemají ze zákona povinnost se EVVO věnovat, z čehož vyplývá, že není ani definována náplň EVVO, což omezuje možnost vyčlenění pracovního místa a potřebných financí;

c) výkon místní správy a samosprávy v jednom místě a v některých případech jednou osobou představuje stav, který lze nazvat schizofrenním. Konkrétní příklad: Vedoucí OŽP je

zaměstnancem starosty obce, avšak z titulu vykonavatele státní správy rozhoduje o záměrech místní samosprávy;

d) Míra spolupráce mezi oběma složkami veřejné správy je závislá pouze na jednotlivcích a jejich vzájemných vztazích. Mnozí vedoucí, respektive pracovníci OŽP, kteří především vykonávají státní správu, jsou toho názoru, že EVVO je věcí samotných obcí, tj. samosprávy.

Přes tyto poměrně komplikované podmínky většina dotázaných obcí je ve větší či menší míře v oblasti ekologické výchovy aktivní. Pro představu předkládáme přehlednou tabulku, která nastiňuje situaci podrobnějším způsobem. Informace o konkrétních formách těchto aktivit uvádíme dále v textu.

Tab. 2: Hodnocení aktivity obcí

Hodnocení aktivity obcí	Počet
Velmi aktivní	21
Aktivní	9
Aktivní přes NNO	2
Něco se děje ad hoc	12
Zaměření výhradně na odpady	5
Zahájena spolupráce, plánuje se činnost	1
Nic se neděje	1

Vysvětlivky k hodnocení aktivit:

- „**Velmi aktivní**“ – obec se EVVO věnuje ve velké míře, spolupracuje s dalšími subjekty, plánuje do budoucna
- „**Aktivní**“ – obec se EVVO věnuje, spolupracuje s méně subjekty
- „**Aktivní přes NNO**“ – obec podporuje (např. finančně) organizaci, která realizuje aktivity v obl. EVVO
- „**Něco se děje ad hoc**“ – obec organizuje aktivity, avšak ne systematicky a v relativně malé míře
- „**Zaměření výhradně na odpady**“ – EVVO je zúžena na otázku odpadů a jejich třídění
- „**Zahájena spolupráce, plánuje se činnost**“ – přijata nová pracovnice, která zahájila komunikaci s dalšími subjekty a plánuje do budoucna
- „**Nic se neděje**“ – obec není aktivní na poli EVVO a ani aktivity neplánuje

K tomu je nutné dodat, že v mnoha případech je existence aktivit závislá na zájmu a ochotě jednotlivců, věnovat se i mimo svoji pracovní náplň a ve svém volném čase. Tento fakt je v souvislosti s obecným jevem, že ekologie je jednoznačně oblastí aktivismu.

Obce s rozšířenou působností tedy nejsou automaticky přímými aktéry EVVO, potenciál obcí tedy záleží na osobní aktivitě a zájmu jednotlivce a zároveň na míře politické podpory.

Výsledky šetření prezentované v této zprávě jsou povahy spíše indikativní než reprezentativní. Nejmarkantněji tento fakt vystupuje v případě Středočeského kraje, kde je celkem 26 obcí s pověřenou působností, a tak informace získané od čtyř z nich nemohou vypovídat o situaci v kraji celkově. Naopak v kraji Karlovarském, kde je obcí s rozšířenou působností sedm, z nichž osloveny byly tři, jsme hovořili téměř z polovinou z nich. S výjimkou dvou krajů jsou velké rozdíly mezi obcemi i v rámci jednoho kraje. Oblast EVVO proto musíme hodnotit na úrovni těchto obcí a ne celých krajů.

3. Rozbor jednotlivých témat

3.1. Znalost pojmů EVVO/MA21

Z šetření vyplynulo, že termín EVVO je všeobecně známý. Zkratka EVVO navíc figurovala v průvodním dopise, který jsme osobně předávali, případně zasílali elektronicky.

S pojmem MA21 se setkala většina respondentů s tím, že 40 respondentů pojem nejen slyšelo, ale i znalo obsahově a osm pojem slyšelo, avšak nevědělo, co konkrétně znamená. Tři respondenti pojem neznali vůbec.

***Dílčí závěr:** Pojmy EVVO a MA21 můžeme označit za obecně známé termíny s tím, že v případě MA21 si ne všichni představí něco konkrétního.*

3.2. Koncepční dokumenty, systematická činnost, plánování

Vzhledem k tomu, že povinnost mít koncepci EVVO mají jen kraje, nepředpokládali jsme, že by obce takovými dokumenty disponovaly. Ve třech případech respondenti uvedli, že koncepci EVVO mají a v jednom případě jsme se dozvěděli, že obec plánuje vytvoření koncepce EVVO. Koncepce existuje především v těch případech, kdy je EVVO skutečnou agendou, na které se systematicky pracuje. Zároveň však platí, že obce jsou aktivní i bez koncepčního materiálu. Jde pak spíše o ad hoc akce, ale například tři obce uvedly, že organizují aktivity v oblasti EVVO u příležitosti dnů věnovaných životnímu prostředí, jako je Den Země, Den bez aut atd., aniž by měly plán v podobě dokumentu.

Zajímali jsme se i o jiné strategické dokumenty týkající se ŽP. Celkem 10krát byl zmíněn Plán odpadového hospodářství. Dalším nejčastěji jmenovaným dokumentem (5krát) je Plán zdraví připravovaný v souvislosti s projektem Zdravé město, a je tedy zaměřen i na jiné

oblasti než je životní prostředí⁴. Dvakrát byla zmíněna Strategie rozvoje města obsahující kapitulu životní prostředí. Následující dokumenty byly zmíněny vždy jedenkrát: Strategie udržitelného rozvoje, Program snižování emisí a imisí a Program na zlepšení kvality ovzduší.

Dílčí závěr: Obce ve většině případů své aktivity v oblasti EVVO dlouhodobě neplánují. Zároveň se ukazuje, že psaný dokument věnovaný EVVO není nezbytnou podmínkou pro činnost obce v oblasti EVVO. Téma životního prostředí a jeho ochrany se však objevuje v rozvojových dokumentech obcí.

3.3. Environmentální vzdělávání úředníků

Ptali jsme se, zda pracovníci OŽP respektive další zaměstnanci MÚ a magistrátů mají možnost účastnit se školení a seminářů zaměřených na otázky environmentálního vzdělávání, tj. zda přicházejí nabídky a zda mohou na školeních participovat. Jak jsme zjistili, týká se environmentální vzdělávání téměř výhradně pracovníků odborů životního prostředí⁵.

Ve 28 případech respondenti uvedli, že nabídky/možnosti jsou, v pěti případech uvedli, že nabídky jsou, avšak je jich málo a osm respondentů uvedlo, že nabídky/možnosti nejsou žádné. Z těchto osmi respondentů dva zdůraznili, že by o možnosti vzdělávání měli zájem. Tři respondenti uvedli, že se účastní pouze povinným školením a čtyři zdůraznili, že pokud by si měli vybrat mezi „nadstavbovým“ školením z oblasti environmentálního vzdělávání a školením náležitým k jejich specializaci, vybrali by si to specializované. Jeden respondent uvedl, že nabídky sice jsou, avšak není na ně v žádném případě čas. Existenci nabídky školení, avšak znemožněnou nedostatkem financí uvedl další dotazovaný. Ve dvou případech respondenti uvedli, že se sami snaží vzdělávat a dohledávat si nové informace za pomoci internetu.

Celkem osm respondentů v souvislosti s nabízenými školeními zmínilo Krajský úřad. Ve dvou případech respondenti vyjádřili pohoršení nad tím, že kurzy pořádané pracovníky MŽP jsou zpoplatněny vysokými částkami.

Stížnosti ohledně poplatků za školení souvisí i s tím, že jejich kvalita ne vždy odpovídá představám účastníků.

Pro přehled uvádíme následující tabulku:

⁴ Dvě obce přidružené k Národní síti zdravých měst uvedly, že Plán zdraví prozatím nemají.

⁵ V jednom případě respondent uvedl, že jakýmsi základním environmentálním školením projdou všichni pracovníci úřadu.

Tab. 3: Environmentální vzdělávání úředníků

Env. vzdělávání úředníků	Počet odpovědí
Nabídky/možnosti jsou	28
Nabídek/možností je málo	5
Nabídky/možnosti nejsou	8
Jen povinná školení	3
Dají přednost jiným specializovaným školením	4
Nabídky jsou, ale vůbec není čas	1
Nabídky jsou, ale vůbec nejsou peníze	1
Sami se vzdělávají	2
Zmínka o KÚ v souvislosti se vzděláváním	8
Pohoršení nad tím, že semináře od MŽP jsou placené	2

Dílčí závěr: Možnosti environmentálního vzdělávání existují, účasti na vzdělávání však často brání nedostatek času, financí a nutnost věnovat se povinnému či speciálnímu vzdělávání. Z hlediska vzdělávání úředníků je EVVO také spíše věcí individuálního zájmu a nemá vysoké priority.

3.4. Zavádění ekologicky šetrného provozu úřadu

Zde je nezbytné uvést, že výše uvedené slovní spojení není ve všeobecném povědomí pracovníků městských úřadů a magistrátů. Při dotazování jsme proto museli podat vysvětlení či dokonce „napovědět“, o čem konkrétně jde⁶. Povědomí o komplexnějším pojetí ekologické šetrnosti provozu není ani v obecních úřadech samých. Nejčastěji respondenti uváděli dílčí aspekty jako třídění odpadu, žárovky s nižší spotřebou, snaha šetřit papírem, zateplení budovy, možnost regulace topení a jiné. V šesti případech respondenti uvedli, že se v tomto ohledu neděje vůbec nic a ve třech případech nevěděli.

Následující tabulka ukazuje typy a počty odpovědí:

Tab. 4: Ekologicky šetrný provoz úřadu

Ekologicky šetrný provoz úřadu	Počet odpovědí
Třídí odpad	34
Sběr baterií, hliníku	3
Šetrné zářivky	9
Snaha šetřit světlem	2
Topení (plyn, ekolog. kotelna)	5
Zateplení budovy	3
Energetický audit	3
Šetří papírem	5
Snaha používat recyklovaný papír	2

⁶ Konkrétní otázka typu „Třídíte odpad?“, „Je budova MÚ zateplena?“ a další.

Bude výměna oken	1
Nová budova bude podle eko norem	1
Rozdíl mezi budovami MÚ	2
Stojany na kola v budově	2
Zmínka o budovách mimo MÚ	2
Nedělají nic	7
Neví	3

„Rozdíl mezi budovami“ znamená, že MÚ má několik budov a v každé z nich panuje jiný režim, např. jde o budovu starou a novou s tím, že nová již byla upravena v souladu s požadavky na šetrný provoz.

„Zmínka o budovách mimo MÚ“ znamená, že respondent uvedl jinou veřejnou budovu např. školu v daném městě, kde je patrná snaha o zavádění ekologicky šetrného provozu.

Otázka zavádění ekologicky šetrného provozu je komplikována mimo jiné tím, že mnohé městské úřady jsou v nájmu a realizace jakýchkoli úprav je tak složitější. Důvodem je nejen jiný vlastník, ale také nejistota, zda MÚ bude v dané budově i nadále. Pouze v jednom případě však respondent uvedl, že tento stav je zásadní překážkou ve snaze o ekologičtější provoz.

***Dílčí závěr:** Ekologicky šetrný provoz úřadu zatím figuruje především v krajských koncepcích EVVO. V praxi se městské úřady a magistráty zaměřují na třídění odpadů, šetrné zářivky a topení. Celkový a cílevědomý přístup zatím není.*

3.5. Personální pokrytí EVVO/MA21

Ve čtyřech obcích je přímo vyčleněn pracovník pro EVVO. V šesti dalších případech je EVVO součástí – ve všech případech však velmi okrajovou – agendy konkrétního pracovníka. To znamená, že i přes neexistenci zákonné úpravy si deset obcí našlo způsob, jak EVVO začlenit do rámce povinností a pravomocí MÚ. Dva městské úřady mají aktivity v oblasti EVVO zajištěny přes neziskovou organizaci mimo MÚ. Ve čtyřech případech dotazovaní odpověděli, že na poli EVVO nedělá nikdo nic, avšak jen v jednom případě tomu tak skutečně bylo. Další tři se angažují například v oblasti třídění odpadů, ale nedávají si tuto činnost do souvislosti s EVVO.

Co se týče MA21, lze říci, že je personálně pokryta v případech obcí aktivně zapojených v Národní síti zdravých měst, tzn. celkem v pěti případech, kde disponují vyčleněným pracovníkem – koordinátorem Zdravého města.

Tab. 5: Personální pokrytí EVVO/MA21

Personální pokrytí EVVO/MA21 ⁷	Počet odpovědí
<i>Určeno</i>	
Oficiálně vyčleněn pracovník na plný úvazek	4
Oficiálně vyčleněn pracovník na částečný úvazek	6
<i>Dobrovolně</i>	
Vedoucí ⁸	5
Vedoucí + některý pracovník	4
Koordinátor Zdravého města	4
Zástupce samosprávy	1
Není určen konkrétní pracovník, ale aktivity jsou	12
Nadšenec se tomu věnuje	6
Státní správa a samospráva společně	3
MÚ nic, ale zajištěno organizací zvenčí	2
Nikdo nic nedělá	4

Dílčí závěr: Personální pokrytí EVVO je v zásadě dvojího druhu – oficiální a dobrovolné. V případě „dobrovolníků“ pak činnost v oblasti EVVO závisí téměř výlučně na osobní aktivitě jednotlivců.

3.6. Financování EVVO

Financování EVVO není jednotné, což logicky vyplývá z toho, že EVVO není pevně zakotvenou agendou, ani pro místní správu a ani pro samosprávu. Jsou případy, kdy je třeba o finance každoročně žádat a částka tak může být značně variabilní, nebo jde naopak o pevně dané procento určité rozpočtové kapitoly⁹.

Zajímavé je, že přestože je agenda EVVO v případě obcí dobrovolná, téměř 1/5 obcí má ve svém rozpočtu vyčleněnu zvláštní položku na EVVO¹⁰. Ve třech případech dokonce existuje speciální „ekofond“ obce. Pro financování aktivit souvisejících s environmentálním vzděláváním je rovněž možné využít granty z národních zdrojů, případně sponzorské dary. Obce rovněž uváděly možnost získat prostředky díky spolupráci s firmou EKO-KOM. Fakt, že na EVVO nejsou k dispozici žádné finanční prostředky, zmínily čtyři obce.

⁷ MA21 je relevantní pouze v případě koordinátorů zdravých měst, v jiných případech nelze říci, že by se někdo MA21 zabýval.

⁸ V jednom případě vedoucí OŽP velmi úzce spolupracuje se Střediskem ekologické výchovy a dělí se o práci na konkrétních aktivitách.

⁹ Může samozřejmě nastat situace, že nedojde ke snížení oné rozpočtové kapitoly a tak, když procento zůstane zachované, absolutní suma na EVVO se sníží.

¹⁰ Tato položka ze zákona existuje, ale vzhledem k tomu, že obce se nemusí EVVO věnovat, neexistuje ani povinnost vyčleňovat zvláštní finanční prostředky na tuto agendu. Přesto 1/5 obcí využila tuto možnost danou zákonem a položku EVVO zařadila do svého rozpočtu.

Tab. 6: *Financování EVVO*

Finance	Počet odpovědí
Rozpočet obce	37
Granty, dotace	10
Spolupráce s EKO-KOMEM	3
Sponzorské dary	2
Není položka EVVO bez udání dalších informací	6
Žádné zdroje	4

Jelikož EVVO může být součástí různých rozpočtových kapitol, uvádíme pro přehled konkrétní příklady:

Tab. 7: *Financování EVVO –rozpočet obce*

Rozpočet obce bez další specifikace	16
Zvl. položka EVVO/ekologie ¹¹	11 ¹² (z toho 1x existovala do roku 2003 + plánuje se znovuzavedení)
Ekofond obce	3
Plánuje se zvl. položka EVVO	1
Položka Ochrana přírody	3
Položka Životní prostředí	3

Dílčí závěr: Pouze minimální počet obcí nedisponuje pro oblast EVVO žádnými prostředky. Naopak 1/5 obcí má přímo vyčleněnou položku EVVO a tři obce mají zřízený speciální ekologický fond.

3.7. Strukturální fondy

V návaznosti na finance obecně jsme se ptali na zkušenosti s využíváním strukturálních fondů. Všechny dotazované obce mají povědomí o existenci této možnosti financování projektů, zároveň však odbory životního prostředí nejsou těmi, kteří by se možnostmi v systému strukturálních fondů zabývaly do hloubky. Ve většině případů je agenda strukturálních fondů zařazena do gesce jiného odboru (nejčastěji odbory regionálního rozvoje, odbory investic, odbory výstavby), případně je přímo určen pracovník, který má na starost vyhledávání dotačních titulů pro všechny odbory nebo celý mikroregion.

¹¹ Jedno město má jak zvl. položku EVVO, tak ekofond města.

¹² Z toho v jednom případě byla zvláštní položka do roku 2003. Nyní se však uvažuje o jejím znovuzavedení.

Z dotazovaných obcí celkem 16 uvedlo, že již nějaký projekt předkládaly. Dalších šest zmínilo zkušenost s předvstupní pomocí. Ve všech případech však šlo o infrastrukturně orientované projekty spojené s životním prostředím (kanalizace, revitalizace říčních toků, skládek). S projekty zaměřenými na environmentální vzdělávání jsme se v souvislosti se strukturálními fondy nesetkali¹³. Důvodem je především to, že minimální částky stanovené jednotlivými programy jsou poměrně vysoké. Obce jednak tak vysoké částky na projekty neinvestičního charakteru nepotřebují a jednak by pro ně bylo obtížné jejich spolufinancování. Spolufinancování obecně je možné označit za překážku, respektive za faktor odrazující obce od pokusu předložit projekt¹⁴. Dalším takovým faktorem je velká administrativní náročnost projektových žádostí. To např. nutí městské úřady k využívání externích konzultantů, čímž se však zvyšují náklady na projekt (navíc ještě ve fázi, kdy vůbec není jisté, zda bude projekt realizován).

Jako pozitivní vliv strukturálních fondů jsme identifikovali nutnost vytvářet partnerství. Obce, kterým se to již podařilo, tak mají šanci být úspěšné i v případě dalších projektů.

Ve dvou případech jsme se setkali s tím, že město možnost čerpat prostředky přenechává neziskovým organizacím s tím, že jim v případě potřeby poskytne podporu (např. zajistí přístup k informacím, zajistí potřebné úřední dokumenty atd.).

Tab. 8: Strukturální fondy

Strukturální fondy	Počet odpovědí
Řeší to jiný odbor	17
Vyčleněn pracovník na SF	14
Vyčleněn pracovník na zpracování žádostí	1
Bude vyčleněn pracovník	1
Již předkládali projekt	16
Ještě nepředkládali žádný projekt	5
Plánují předložit projekt	7
Zkušenosti s předvstupní pomocí	6
Město informuje/nechává prostředky pro NNO	2
Nemá informace	3

S ohledem na potřeby MŽP ČR jsme se ptali rovněž na to, co by mohlo být indikátorem zlepšení povědomí o ekologii, posunu v myšlení lidí a změny jejich přístupu k životnímu

¹³ Zatím jediná obec připravila projekt na středisko ekologické výchovy a předložila ho příslušnému krajskému úřadu.

¹⁴ V případě grantového schématu Síť environmentálních informačních a poradenských center mohou být projekty podpořeny až do výše 100% uznatelných nákladů projektu. Minimální výše podpory je 3 miliony korun.

prostředí¹⁵. Obecně se respondenti shodli, že stanovení ukazatelů a snaha něco měřit v oblasti EVVO je problematická. Přesto jsme získali řadu konkrétních návrhů:

- počet kontejnerů na tříděný odpad ve městě,
- počet kilogramů vytríděného odpadu na obyvatele,
- počet svozů odpadu,
- množství financí určených na aktivity v rámci EVVO,
- počet aktivit směrem ke školám a veřejnosti,
- počet úspěšných žádostí o granty,
- počet zničených stromů (zde jde o negativní faktor, tj. čím méně, tím lépe).

Navržené indikátory vycházejí z reálných možností obcí sledovat vývoj, a nemusí být tedy v souladu s potřebami centrálních orgánů. Příspěvek do diskuse o nastavení indikátorů by však mohl být pro centrální úroveň přínosný.

***Dílčí závěr:** Strukturální fondy (SF) jsou známé všem obcím. Zhruba 43% obcí má zkušenost s předkládáním projektů v rámci SF či předvstupní pomoci. Předložené projekty spadají do kategorie investičních, pro projekty neinvestičního charakteru jsou minimální částky v SF příliš vysoké.*

3.8. Činnost MÚ

Jak jsme již uvedli výše, s výjimkou jednoho případu jsou všechny oslovené městské úřady nějakým způsobem aktivní. Těžiště činnosti spočívá v informování veřejnosti – sem spadají jak povinně zveřejňované informace, tak jakékoli další informace, a to v různé podobě. Vedle klasických tištěných materiálů (tisk, letáky, místní zpravodaj či specializovaná brožura) jsou k dispozici webové stránky (ať již obecné městské nebo stránky speciálně zaměřené) a dále rozhlas a televize (spíše regionální televize).

Velká pozornost je věnována odpadům a jejich třídění – a to jak formou psané osvěty, tak pomocí akcí a soutěží pro děti a mládež, výchovných programů a exkurzí (např. ke zpracovatelům tříděného odpadu) pro školy. V řadě obcí již proběhla nebo probíhá informační kampaň¹⁶ k problematice odpadů.

¹⁵ Otázka opět úzce souvisí se systémem strukturálních fondů, kde jsou stanoveny indikátory, kterými se měří posun v dané oblasti.

¹⁶ Termínem informační kampaň rozumíme zesílenou aktivitu v podávání informací za užití více prostředků – např. kombinace tisk, rozhlas, televize.

Častým polem působnosti pro městské úřady je spolupráce se školami – a to nejen pokud jde o odpady.

Některé městské úřady podporují environmentální vzdělávání finančně – přispívají subjektům, které se EVVO zabývají, financují či zaštiťují různé akce, provozují útulky pro zvířata. Pět oslovených měst rovněž poskytuje vlastní granty.

Co se týče aktivit směrem k dalším obcím, uvedlo pět respondentů, že nad rámec běžných kontaktů (výměny informací atd.) poskytují obcím, které pod ně spadají odbornou pomoc (např. pořádají semináře, porady).

Vzhledem k tomu, že odpadům obce věnují skutečně velkou pozornost je první tabulka věnována aktivitám MÚ obecně a druhá podrobněji popisuje aktivity v souvislosti s odpady.

Tab. 9: Činnost městských úřadů a magistrátů

Činnost MÚ	Počet odpovědí
Informace v tisku, letáky, propagač. materiály	21
Informace ve zpravodaji	20
Informace v rozhlasu a TV	8
Informace na webu	12
Provoz zeleného telefonu	1
Odpady – info o třídění, organizace	32
Spolupráce se školami (přednášky, exkurze...)	24
Vedení seminárních a ročníkových prací	3
Naučná stezka (správa, financování)	4 + 1 (se plánuje)
Organizace akcí, soutěží, výstav	9
Organizace akcí v souvislosti s „eko-dny“	9
Poskytuje prostory	1
Fin. příspěvky na akce, subjektům	13
Provoz útulku	4
Vlastní granty města	5
Fond ŽP/Ekofond města	3
Přednášky pro veřejnost	3
Provoz knihovny	1 + 1 se připravuje
Odborná pomoc obcím, NNO	5

Tab. 10: Činnost městských úřadů a magistrátů v souvislosti s odpady

Činnost MÚ v souvislosti s odpady	Počet odpovědí
Organizace/zajištění třídění	9
Pořádání soutěží pro školy	11
Osvěta na školách	4
Exkurze ke zpracovatelům odpadu	3
Zavádění třídění do škol	2
Ekodivadlo pro školy ¹⁷	1

¹⁷ V tomto případě jsou přímo zapojeni pracovníci úřadu. V jednom případě městské divadlo nabízelo ekologické pohádky.

Info v tisku	4
Letáky o odpadech, kalendář odpadů	5
Informační kampaň probíhá či proběhla	5
Informační kampaň je plánována	2
Pilotní projekt	1

***Dílčí závěr:** Městské úřady a magistráty se zabývají především informační činností. Nejvíce je kladen důraz na otázku odpadů – vedle informování úřady organizují svozy a třídění odpadů a pořádají speciální výukové programy. Spolupráce se školami (výuka, exkurze, soutěže) a organizace tematických akcí pro veřejnost jsou dalšími oblastmi činnosti úřadů.*

3.9. Spolupráce se subjekty činnými v oblasti EVVO

Při dotazování na další instituce, které se nějakým způsobem zabývají ekologickou výchovou a životním prostředím, nás zajímalo především, s kterými z těchto organizací města spolupracují. Ukázalo se, že nejčastěji městské úřady spolupracují s neziskovými organizacemi a že je tato spolupráce úspěšná a přináší své plody. V následující tabulce je jak kolonka NNO, tedy neziskové organizace obecně, tak jsou v ní uvedeny i konkrétní názvy častěji zmiňovaných organizací.

Spolupráce se školami všech stupňů se rovněž rozvíjí. Poměrně častá je spolupráce s firmou EKO-KOM¹⁸ a dále s technickými službami a soukromými firmami.

Jako častou můžeme také označit spolupráci s krajskými úřady a s ostatními obcemi. Zmiňován je i kontakt s MŽP, respektive jeho místními pobočkami.

Tři obce spolupracují se zahraničím – v jednom případě se Slovenskem a ve dvou s Německem.

Z rozhovorů vyplývá, že spolupráce je v oblasti EVVO velmi důležitá, ne-li zásadní již z toho důvodu, že městské úřady jsou zavaleny povinnou agendou a environmentálnímu vzdělávání se mohou věnovat pouze okrajově, případně ve svém volném čase.

Spolupráce především spočívá v organizování akcí, výstav a soutěží pro děti i veřejnost, případně ve finanční podpoře či poskytování prostor. V případě škol nabízí městské úřady např. přednášky nebo zprostředkování exkurzí, ve dvou případech nabízí odbor životního

¹⁸ EKO-KOM a.s. je autorizovaná obalová společnost, která zajišťuje sdružené plnění povinností zpětného odběru a využití odpadu z obalů. Rozhodnutí o autorizaci udělilo firmě EKO-KOM Ministerstvo životního prostředí 28.3.2000. Spolupráce s obcemi spočívá v zajišťování zpětného odběru a recyklaci odpadu z obalů. Obce si vedou evidenci o množství tohoto opadu a na základě toho získávají od společnosti EKO-KOM finanční příspěvky na systémy sběru, třídění a využití obalového odpadu. Mimo to provozuje EKO-KOM a.s. činnost informační, poradenskou, výzkumnou a vzdělávací.

prostředí vedení ročníkových a seminárních prací. Co se týče spolupráce s dalšími obcemi, vyskytla se celá škála modelů komunikace a spolupráce od spolupráce při konkrétních problémech po pravidelné porady. Totéž platí o vztazích obec-krajský úřad.

Tab. 11: Spolupráce se subjekty činnými v oblasti EVVO

Spolupráce se subjekty	Počet odpovědí
NNO	24 ¹⁹
NP/CHKO	9
Skaut/Junák	8
ČSOP	16
Domy dětí a mládeže/Střediska volného času	18
Střediska ekologické výchovy (obecně)	3
Ekocentrum Paleta	3
Středisko ekologické výchovy Sluňákov	2
Dům ekologické výchovy Lipka	2
Hnutí Duha	3
Agentura ochrany přírody	4
Nadace	2
Školy vč. fakult	22
Se školami přes NNO	2
Knihovny, muzea, archiv, kultur. dům	7
EKO-KOM a.s.	14
Technické služby	5
Firmy	3
Ústav pro ekopolitiku	1
Český ekologický ústav/CENIA ²⁰	2
Krajská hygiena	1
Inspekce ŽP	1
Lesy ČR	2
Městské lesy	2
Regionální rozvojová agentura	2
Městská policie	1
Obce	22
S obcemi díky KÚ	2
KÚ	25
KÚ, ale ne přes EVVO	7
MŽP	11
MŽP, ale ne přes EVVO	5
Mze	3
Se zahraničím	3

¹⁹ Počet kontaktů je v reálu vyšší, protože jednotlivé obce např. spolupracují s několika NNO zároveň. V přehledu jsou tak zohledněny jen počty typů kontaktů.

²⁰ ČEU byl přeměněn na Českou informační agenturu životního prostředí (CENIA)

***Dílčí závěr:** Spolupráce veřejné správy s neziskovým sektorem a sektorem komerčním je přínosná a doporučenihodná. Městské úřady a magistráty vzhledem k povaze své činnosti mohou jen těžko samy aktivně naplňovat EVVO, neboť nejsou institucemi vzdělávacími a nedisponují potřebným časem pro práci s veřejností.*

3.10. Zájem obyvatelstva

V našem šetření jsme se také zabývali zájmem obyvatelstva o životní prostředí. Chtěli jsme zjistit, jaký je přístup lidí k životnímu prostředí a jaká témata obyvatelstvo oslovených obcí zajímají. Podle názoru dotázaných je v těch obcích, kde se obyvatelstvo o životní prostředí alespoň do jisté míry zajímá, údajně možné pozorovat mírné zvýšení zájmu – tj. lidé si více všímají, upozorňují atd. Respondenti v šesti obcích konstatovali, že zájem o životní prostředí není žádný. Jako důvod uváděli špatnou ekonomickou situaci v dané obci, vysokou nezaměstnanost či jen obecně zhodnotili téma životní prostředí jako okrajové. Mezi konkrétní témata, o která se veřejnost zajímá patří především zeleň (nová výsadba, kácení, stížnosti na nedostatek zeleně) a odpady (poplatky a možnosti třídít odpad). Relativně často respondenti zmiňovali sousedské spory. Životní prostředí a jeho ochrana mnohdy slouží jako zástěrka pro konflikt se sousedy.

Na otázku, zda v obci existují aktivní jednotlivci nebo skupinky, nám kladně odpovědělo pět respondentů.

Všechny obce poskytují informace dané zákonem a veřejnost má možnost účastnit se jednání městských zastupitelstev, o což však přílišný zájem není. V sedmi případech se obce snaží zapojit obyvatelstvo do věcí veřejných formou kulatých stolů.

V jedenácti obcích zorganizoval městský úřad anketu týkající se životního prostředí – témata byla různá od volby nejkrásnějšího stromu po otázku rozmístění kontejnerů na tříděný odpad.

Zmiňovaná témata, o která obyvatelstvo jeví reálný zájem, uvádíme v následující tabulce:

Tab. 12: Zájem obyvatelstva o životní prostředí

Zájem obyvatelstva	Počet odpovědí
Zeleň	18
Odpady (třídění, poplatky)	13
Sousedské spory	13
Skládky, čistota	7
Zájem o konkrétní věci, osobní zájem	4
Kvalita vody	2
Ovzduší	2
Hluk, zápach	2
Psi, holubi a další zvířata	3

Spalování	2
Doprava	2
Protipovodňová opatření	1
Zavádění plynu, topení obecně	2
Výstavba supermarketů	1
Komunikace	1
Stížnosti obecně	3
Návrhy, přání	1
Existence aktivních skupin	3
Existence aktivních jedinců	2
Zapojení veřejnosti do kulatých stolů	7
Anketa	11
Zájem není	6

***Dílčí závěr:** V zájmu veřejnosti stojí především dvě témata – zeleň (výsadba, kácení, ochrana) a odpady (třídění, poplatky). Životní prostředí je však také poměrně často využíváno jako záminka pro řešení sousedských sporů. Jednoznačně pozitivní je snaha městských úřadů a magistrátů seznámit se s názory obyvatelstva pomocí anket a dotazníků.*

3.11. Kontroverzní témata v oblasti životního prostředí

V průzkumu jsme se rovněž zajímali o kontroverzní témata. Tím jsme měli na mysli nějaký trvalý nebo závažný problém v oblasti životního prostředí, kolem kterého např. vznikají občanské aktivity nebo proti sobě stojí různé skupiny. Vycházeli jsme z předpokladu, že existence takového tématu, by mohla být impulsem pro aktivity na poli EVVO. Tato hypotéza se nám však potvrdila pouze v případě jednoho průmyslového města, kde pro aktivity spojené s EVVO bylo impulsem uvědomění si kritické situace tamního životního prostředí.

Občanská sdružení založená výhradně kvůli nějakému kontroverznímu tématu se téměř nevyskytují. V několika případech byly zmíněny petice. Jednoznačně největší kontroverzi vzbuzuje sílící doprava a stavební úpravy s ní spojené. Výstavbu supermarketů a dalších větších staveb (např. aquaparku) označilo za kontroverzní téma pět respondentů. Existence podniku způsobujícího zátěž je problém ve čtyřech oslovených obcích.

Přestože otázka kácení stromů se vyskytla už v odpovědích týkajících se zájmu obyvatelstva, ve čtyřech případech bylo kácení stromů²¹ označeno za kontroverzní téma.

Tab. 13: Kontroverzní témata

Kontroverzní témata	Počet odpovědí
----------------------------	-----------------------

²¹ Kácení stromů zahrnuje jak snahu zabránit jakémukoli kácení (tedy i v případě stromů, u kterých je to třeba) tak i snahu získat povolení ke kácení (např. jen proto, aby se nemuselo hrabat listí).

Doprava – silná/sílcí	5
Obchvat	6
Dopravní stavby (dálnice, tunel, hranič. přechod)	3
Kácení stromů	4
Výstavba supermarketů, aquaparku	5
Černé skládky	3
Průmyslová zóna	3
Záplavová oblast, protipovodňová opatření	2
Zátěž způsobená podnikem	4

Dalšími kontroverzními tématy, která však byla zmíněna vždy jen jedenkrát patří: otázka využívání rybníků, těžba ropy, spalovny, neefektivně využívaná kotelna, plán stavební činnosti v CHKO, komunální odpad, jezy na Labi, doly.

***Dílčí závěr:** Narůstající doprava a stavební úpravy s ní spojené, kácení stromů a výstavba supermarketů jsou nejen celorepublikovými tématy, ale jak z průzkumu vyplývá, jde o témata velmi významná i na místní úrovni.*

3.12. Celkové hodnocení z pohledu respondentů

V celkovém hodnocení situace v souvislosti s EVVO platí, co jsme uvedli výše. Celá 1/5 obcí se domnívá, že zrušení okresních úřadů přineslo jednoznačné zhoršení pozice EVVO. Další téměř jedna pětina charakterizuje stávající stav – výkon státní správy a samosprávy v jednom místě - jako schizofrenní. Soulad mezi oběma typy správy závisí na vůli jednotlivců jednat s druhou stranou. Ve dvou případech respondenti hovořili o potížích se samotným provozem úřadu (jako obec s rozšířenou působností mají mnoho povinností, zároveň se však potýkají s nedostatkem zkušeností a kvalifikovaných pracovníků) a EVVO se naplňuje jen, zbude-li trochu času, případně vůbec ne. V jednom případě respondent zdůraznil výhodu města, které v minulosti bylo městem okresním a zachovalo si tak úřednický aparát v téměř stejné podobě. Chybějící opora v zákonu, tj. neexistence zákonné úpravy EVVO pro obce s rozšířenou působností, se nepřímo prolínala většinou odpovědí. Ve třech případech byla zmíněna explicitně. Z výpovědí také vyplynulo, že stanovení konkrétní náplně EVVO by mohlo umožnit věnovat se EVVO více systematicky.

K omezení naplňování EVVO přispívá i nedostatek pracovních sil, jakož i politické podpory. Vyskytly se i názory, že EVVO není věcí městských úřadů a magistrátů, ale že patří do škol, případně se jí mají věnovat neziskové organizace.

Explicitně jsme se ptali na názor, čeho se v obci již podařilo a co se naopak příliš nezvládá. V jedné obci jsme se setkali s názorem, že vzbudit u dětí a mládeže zájem o životní prostředí je v současnosti těžší než dříve vzhledem k tomu, že dnes je spousta jiných možností jak trávit volný čas. V ostatních případech jsme se však spíše setkali s tím, že zájem o životní prostředí vždycky mají děti prvního stupně, ty starší pak dají přednost jiným zájmům. Respondenti se bez výjimky shodli na tom, že ekologickou výchovu je třeba zaměřit na děti a mládež, neboť tyto dvě skupiny je ještě možné vychovávat. Zároveň je pak přes ně možné působit i na generace starší.

Na závěr je třeba dodat, že respondenti, ač na jiné otázky odpovídali poměrně podrobně, se příliš neměli k hodnocení konkrétních úspěchů či nezdarů. Zajímavé je, že to, co je v jedné obci úspěchem, může být v jiné obci něčím, s čím jsou neustálé potíže, např. třídění odpadů nebo aktivita/pasivita škol, jak ukazuje následující přehled.

Tab. 14: Hodnocení situace z pohledu respondentů

Hodnocení z pohledu respondentů	Počet odpovědí
<i>Obecně</i>	
Zhoršení situace po zrušení okresů	11
Potýkání se s provozem úřadu	2
Výhoda bývalého okres. města	1
Schizofrenní stav st. správa versus samospráva	9
Chybí opora v zákonu	3
Chybí pracovník, podpora	6
EVVO patří do škol	3
EVVO mají dělat NNO	1
EVVO není prioritou	1
<i>Pozitiva</i>	
Naučili lidi třídit, úspěšná likvidace odpadů	3
Má politickou podporu	4
Aktivní přístup škol	2
Dobrá spolupráce s EKO-KOMEM	1
Ovzduší se zlepšilo	2
Daří se prezentovat informace	1
<i>Negativa</i>	
Nepořádek v obci, lidé netřídí	3
Nedostatečná prezentace EVVO v médiích	2
Finance jsou limitující	3
Nezájem veřejnosti	2
Nezájem škol o nabídku MÚ	2
SFŽP nemá peníze	1
Chybí ekologická knihovna	1

Nedostatečná komunikace v oblasti EVVO	1
Problém podchytit podnikatele	1 ²²

Dílčí závěr: Administrativní reforma, jejíž výsledkem bylo zrušení okresních úřadů, představuje z pohledu respondentů pro oblast EVVO zdroj problémů. Krajské úřady, které ze zákona povinnost věnovat se EVVO mají, jsou příliš daleko od obyvatelstva, a obce, které jsou obyvatelstvu blíže, nemají relevantní oporu v zákoně. Pozitiva vidí respondenti ve spolupráci s dalšími subjekty a v jejich aktivitě. Pokud tyto nejsou k dispozici, je problematické vyvíjet vlastní činnost – neboli veřejná správa je schopna nabídnout služby v oblasti EVVO, bez kooperace a zájmu druhé strany je však takřka bezmocná.

4. Výsledky analýzy - shrnutí

4.1. Faktory ovlivňující situaci v obci

Díky terénnímu šetření jsme se seznámili se situací v ¼ obcí s rozšířenou působností v rámci celé České republiky. Přitom jsme si kladli otázku, co způsobuje **existující varianci**, která je navíc dost výrazná. Došli jsme k závěru, že rozdíly mezi obcemi jsou způsobeny různými faktory, respektive jejich kombinací.

Neexistence zákonné úpravy EVVO pro obce s rozšířenou působností je jakýmsi společným jmenovatelem, který tuto různost zapříčiňuje, není však zdaleka jediným faktorem majícím vliv na situaci v jednotlivých obcích.

Identifikovali jsme několik **hlavních faktorů**, které můžeme rozdělit do dvou skupin – na vnitřní a vnější.

1. **Vnějšími faktory neměnnými** míníme obecné podmínky v daných obcích – **velikost obce** či **tradičně pozitivní postoj obce/oblasti k životnímu prostředí**
2. **Vnější faktory proměnlivé** v čase, které jsme identifikovali, jsou – **ekonomická situace obce** či **uvědomění si nutnosti zabývat se ochranou životního prostředí**.
3. Zároveň jsou zde **faktory vnitřní**, za které považujeme **aktivitu jednotlivců** – pracovníků MÚ- a **vztah státní správy a samosprávy** v daném místě.

²² Explicitně zmíněno, jinak z dalších informací vyplývá, že veškeré aktivity obecně jsou namířeny především na děti a mládež, dále na veřejnost, podnikatelé jsou zmiňováni výjimečně, z čehož vyplývá, že tato cílová skupina podchycena není.

4.2. Komentář k faktorům

Jako nejdůležitější se jeví faktor osobní aktivity jednotlivců, neboť platí, že bez té by žádné environmentální vzdělávání fungovat nemohlo. Důležité jsou např. zkušenosti z působení v nějaké ekologicky zaměřené organizaci, tak např. zkušenosti z okresního úřadu. Osobní aktivita jednotlivců je sice velmi důležitá, ale bez souhry alespoň některých z dalších uvedených faktorů, by byla odsouzena k nezdaru. Konkrétně např. v obci, jejíž rozpočet je značně omezený, avšak životní prostředí má politickou podporu, je možné najít cesty, jak aktivity zaměřené na environmentální vzdělávání zajistit. Naopak může nastat situace, kdy finanční prostředky k dispozici jsou, ale samospráva nemá zájem na aktivitách v rámci EVVO participovat.

Co se týče ekonomické situace v obci, hraje vedle velikosti a možností rozpočtu roli také ekonomická situace obyvatel. Obecně platí, že tam, kde je vysoká nezaměstnanost, není zájem o otázky životního prostředí nebo je jen velmi omezený. Jinými slovy: budou-li lidé bez práce postaveni před volbu zda vystavět novou průmyslovou zónu nebo zachovat park, půjde jistě ochrana životního prostředí stranou.

4.3. Hlavní výstupy

- Chybí zákonné zakotvení EVVO pro obce s rozšířenou působností, EVVO je naplňována na bázi dobrovolnosti.
- Přesto téměř všechny obce aktivity související s EVVO vykazují (míra aktivity je popsána v úvodu Analýzy zjištěných informací).
- Životní prostředí a jeho ochrana již mají své místo v rozvojových a strategických dokumentech obcí.
- Komplikaci představuje přítomnost státní správy a samosprávy v jednom místě a jejich vzájemné postavení.
- Činnost v oblasti EVVO závisí především na zájmu a osobním nasazení jednotlivců.
- Krajské úřady, které mají ze zákona povinnost, se EVVO zabývat, jsou příliš vzdálené od veřejnosti. Místní aktivity vždy osloví více obyvatel.
- Náplň EVVO není konkretizována.
- Možnosti environmentálního vzdělávání úředníků jsou, ne vždy však dostupné – z důvodu času, peněz, větší důležitosti jiných školení.

- EVVO je třeba nasměrovat především do škol – děti a mládež je ještě možné vychovat a zároveň skrz ně působit na starší generace.
- Obtížné je podchytit podnikatelské subjekty²³.
- Spolupráce městských úřadů a magistrátů s neziskovým sektorem i se sektorem komerčním se jeví jako velmi plodná a přínosná. Zároveň jde o jednu ze základních podmínek systému strukturálních fondů.
- O opatření 4.2 OPRLZ („Síť environmentálních informačních a poradenských center“) byl v rámci první výzvy velký zájem. Úspěšnými žadateli byly organizace, které se plně věnují EVVO. Obce se nejeví jako ideální žadatel o finanční podporu v rámci tohoto opatření, nemají dostatečné kapacity na zpracování projektových žádostí.
- Zapojení do Národní sítě zdravých měst se ukazuje jako přínosné – podporuje povědomí o kvalitním životě v obcích (vedle životního prostředí jde např. o bezpečnost), komunikaci s obyvateli a jejich zapojováním do věcí veřejných, spolupráci mezi městy a v neposlední řadě zvyšuje šance čerpat prostředky jak z národních tak evropských zdrojů.

4.4. Doporučení

- Konkretizace náplně EVVO²⁴ zlepši pozici EVVO a umožní zařazení této agendy na úroveň jiných oblastí řešených městskými úřady a magistráty.
- Existující činnost fungující především na bázi dobrovolnosti by tak bylo možné podpořit a rozvinout.
- Zveřejnit „burzu aktivit“ neboli seznam možných činností přímo či nepřímo souvisejících s naplňováním EVVO²⁵ poskytnout tak inspiraci.
- V návaznosti na malé ankety organizované v jednotlivých obcích by bylo vhodné realizovat obecněji pojaté šetření, které by zmapovalo zájem a potřeby veřejnosti v souvislosti s životním prostředím a jeho ochranou. Výsledky šetření by pak měly být k dispozici jak krajům, tak obcím samotným.
- Pokud je cílem rozšířit možnosti environmentálního vzdělávání úředníků, je třeba nabídku směřovat do jednotlivých krajů a zajistit bezplatnost školení.

²³ Nejsnáze podchytitelnou skupinou jsou děti a mládež, neboť na ně lze působit různými způsoby – od výukových programů po volnočasové aktivity. Těžší práce je s veřejností, která není nijak organizovaná a účast na případných akcích je výhradně dobrovolná. Městské úřady prozatím nemají osvědčený recept na to, jak do naplňování EVVO zapojit podnikatelské subjekty, a tak lze za jedinou formu osvěty lze považovat kontroly prováděné pracovníky OŽP přímo v podnicích a firmách.

²⁴ Ať již zákonnou úpravou nebo formou metodiky MŽP ČR. Osvědčuje se např. zapojení MŽP ČR do organizování Dne Země.

²⁵ Výměna informací, tipů a dobrých rad probíhá např. v rámci Národní sítě zdravých a města a osvědčuje se.

- Možnost zpřístupnění environmentálního vzdělávání i úředníkům mimo odbory životního prostředí vidíme v pojetí EVVO jako nadstavbové složky promítnuté do specializovaných seminářů.
- Pokračovat s aktivitami namířenými na děti a mládež a případně je rozšiřovat.
- Dále rozvíjet a posilovat spolupráci veřejné správy s neziskovým i komerčním sektorem.
- Navázat užší spolupráci s krajskými středisky ekologické výchovy.
- Zaměřit se i na jiné cílové skupiny – např. na seniory a podnikatele.
- Existence strukturálních fondů v souvislosti s EVVO není sama o sobě pro obce atraktivní. Při sestavování programů pro příští programovací období je tedy třeba se zaměřit na reálné potřeby a možnosti obcí, tj. například nabídnout opatření na projekty do 100 000,- Kč²⁶, tak aby měly obce šanci předkládat i projekty neinvestičního charakteru

PhDr. Ivan Gabal

Jednatel

---

²⁶ Viz Globální grant určený nestátním neziskovým organizacím.

Příloha č. 1

Příklady dobré praxe

Respondenti projevíli zájem o informace o prováděném šetření, především o to, jak situace vypadá v ostatních obcích a jaké konkrétní aktivity probíhají. V návaznosti na to, jsme vybrali několik příkladů aktivit, které mohou posloužit jako zdroj inspirace.

Těmito příklady jsou:

- Spolupráce se společností EKO-KOM a.s. – všechny dotazované obce, které již mají spolupráci navázanou, jsou se službami EKO-KOMU spokojeny.
- Přednášky pro seniory a handicapované osoby – zaměření se i na tyto skupiny obyvatel naborává mýtus, že vychovávat lze jen děti.
- MÚ hradí publikace pro školy.
- Studentská konference ke Dni životního prostředí – mládež je aktivně zapojena do přípravy akcí spojených s životním prostředím.
- MÚ zajistí stromy na výsadbu, školy/jednotlivci si je mohou zasadit za přítomnosti odborníka – nejde jen o „pouhou“ výsadbu zeleně, ale o aktivní zapojení veřejnosti. Jedinci, kteří se sázení účastní, navíc získají k zeleni užší vztah.
- Anketa o rozmístění kontejnerů – ankety týkající se životního prostředí obecně jsou příkladem dobré praxe, v tomto konkrétním případě jde však o velmi věcné téma.
- Projekt Parky na přání – lidé mají možnost ovlivnit, jaký vzhled bude mít park v místě, kde žijí.
- Infokampaně v MHD – kampaně jinde než na letácích, které lidé nejčastěji pouze vyhodí, se jeví jako efektivní prostředek sdělení informací.
- Soutěž - had/žížala z jogurtových kelímků.
- Výtvarná soutěž Ekopohlednice – děti malují obrázky na dané téma z oblasti životního prostředí.
- Soutěž balkón roku – nejde jen o úpravu balkónu, ale i prostředí kolem domu, což přispívá ke zlepšení celkového vzhledu obce.

Příloha č. 2

Seznam tabulek

- Tab. 1: Přehled respondentů
- Tab. 2: Hodnocení aktivity obcí
- Tab. 3: Environmentální vzdělávání úředníků
- Tab. 4: Ekologicky šetrný provoz úřadu
- Tab. 5: Personální pokrytí EVVO/MA21
- Tab. 6: Financování EVVO
- Tab. 7: Financování EVVO – rozpočet obce
- Tab. 8: Strukturální fondy
- Tab. 9: Činnost městských úřadů a magistrátů
- Tab. 10: Činnost městských úřadů a magistrátů v souvislosti s odpady
- Tab. 11: Spolupráce se subjekty činnými v oblasti EVVO
- Tab. 12: Zájem obyvatelstva o životní prostředí
- Tab. 13: Kontroverzní témata
- Tab. 14: Hodnocení situace z pohledu respondentů